

Informatsioon ja Eesti seisukohad mitteametlikuks Euroopa Ülemkogu kohtumiseks 1. märtsil 2009. a

EL eesistujariik Tšehhi Vabariik on kokku kutsunud mitteametliku riigipeade ja valitsusjuhtide kohtumise, et käsitleda enne 19.-20. märtsi Euroopa Ülemkogu kohtumist majandus- ja rahanduskriisiga seotud küsimusi. Kohtumine toimub lõunasöögi vormis. Seisukohad on koostanud Riigikantselei koostöös Rahandusministeeriumi ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga.

Peamisteks aruteluteemadeks on 1) olukord finantssektoris: laenuurgude taastamine, pankade bilansside halvad varad, finantsinstitutsioonide reguleerimine ja finantsjärelevalve, makromajandusliku stabiilsuse tugevdamine; 2) kuidas toime tulla kriisi mõjudega reaalmajandusele: majanduse elavdamise kavade rakendamine liikmesriikides, millised meetmed on vajalikud tööstuste toetamiseks, siseturu oluline roll; 3) kuidas suurendada tööhõivet ning vältida ja piirata töökohtade kaotust; 4) G20 2. aprilli tippkohtumise ettevalmistamine.

Olukord finantssektoris

Üheks lahendamist vajavaks küsimuseks laenamise ja turgude toimimise taastamisel on pankade bilansside halvad varad, sest need ei lase usaldusel taastuda ka korralike ja maksejõuliste pankade suhtes. Halbade varade küsimuses on liikmesriigid ühel meelel ühtse raamistiku vajaduses, kuid leitakse, et liikmesriikidele peaks jääma ka tõlgendusruumi ning võimalust ka konkreetsetele juhtumitele paindlikult läheneda. Selgemalt on vaja määratleda, mis kvalifitseerub halvaks varaks ning kokku leppida varade väärtuse hindamise põhimõtted, kohaldatavus konkreetsele riigile ja pangale, koordineerimine riikide vahel, riikide kapitalisüsteemide turgumoonutava mõjuga seonduv, ning tagada proteksionismi vältimine. Komisjon on esitanud ettepanekud üldiseks raamistikuks varade väärtuse hindamisel, mis oleks täiendavaks „tööriistaks“, mida liikmesriigid saavad kriisiolukorras kasutada. Eesti pangad on hetkel maksejõulised ning nn rämpsvarade eraldamise meetmete rakendamine ei ole Eestis aktuaalne. Eestis ei ole hetkel vajadust finantssektoris suurte siseriiklike abipakettide kasutuselevõtuks, vajadusel oleme valmis kiiresti ja piisavas ulatuses reageerima eelistatavalt regionaalses või pangagrupi põhises koostöös.

Endiselt on aktuaalsed finantssektori stabiilsuse tagamine ning finantsjärelevalve korralduse küsimused. 25.02. avalikustati komisjoni loodud kõrgetasemelise de Larosière töögrupi aruanne, mis sisaldab üksikasjalikke tehnilisi soovitusi üleeuroopalise finantsjärelevalve kehtestamiseks. Raportis tehakse ettepanekuid anda suuremad õigused Euroopa Keskpannale makrojärelevalve teostamiseks ja süsteemsete riskide ärahoidmiseks ja tuvastamiseks. EL finantssektori ettevõtete ja finantsgruppide järelevalve tõhustamiseks pakub raport välja Lamfalussy järelevalvekomiteede (pangandus-, kindlustus- ja väärtpaberisektorite järelevalve koordineerimiseks) baasil siduvaid standardeid väljaandva ja liikmesriikide järelevalveasutusi koordineeriva uue tsentraalse EL järelevalvesüsteemi loomise aastaks 2012 (*European System of Financial Supervisors*). Eestile on eelkõige oluline, kuidas kujuneb kriisiolukorras ja de Larosière raporti valguses kodu- ja vastuvõtjariigi finantsjärelevalveasutuste vaheline koostöö, õigused ja kohustused.

Finantskriisi mõjud reaalmajandusele

Vastusena finantskriisist tulenevale majanduslangusele lepiti 2008. a detsembri ülemkogu kohtumisel kokku Euroopa majanduse elavdamise plaanis, mis nägi ette rahaliste vahendite

eraldamist kogusummas ligikaudu 1,5% EL SKP-st. Euroopa Komisjon on esitanud majanduse elavdamise kava raames ettepanekud 5 miljardi euro eraldamiseks energiaühendustele (3,75 mld) ja lairiba infrastruktuuri/maaelu "uute väljakutsete" projektidele (1,25 mld), mis eeldab finantsperspektiivi avamist kasutamata vahendite realiseerimiseks ja mille osas veel ei ole kokkuleppele jõutud. Eesti seisukohad majanduse elavdamise kava 5 miljardi euro paketi osas kiideti heaks VV 12.02 istungil.

Kuna majanduse olukord on jätkuvalt raske ja ettearvatu, 2008.a 4. kvartali majandustulemuste põhjal on tööhõive ning riigirahanduse näitajad EL-s kiiresti halvenemas, arutatakse mitteametlikul ülemkogul majanduse elavdamise kavade rakendamist liikmesriikides, millised meetmed on vajalikud tööstuste sh autotööstuse toetamiseks. Vastuseks proteksionismi ilmingutele – mitmed liikmesriigid ning EL-välised riigid on asunud toetama otseseid suletust soodustavaid tegevusi (nt kodumaiste kaupade ja teenuste tarbimise soodustamine, tollitariifide tõstmine jm) ning kaudseid (nt teatud sektorite ulatuslik toetamine, mis halvab hea konkurentsi toimimise) – soovitakse rõhutada siseturu olulist rolli.

Euroopa Komisjoni andmetel on praeguse seisuga liikmesriikide tasandil 2009. a ellu viidavate elavdamismeetmete maht rohkem kui 1% EL SKPst, millele lisandub ca 1,75% EL SKPst 2009. a täiendavaid alalisi eelarvekulutusi, mille suurus traditsiooniliselt kõigub lähtuvalt majandustsükli faasist (nt töötü abirahade suurenemine, indekseerimisega seotud kulude kasv, toimetulekutoetuste kasv jne ehk nn automaatsed stabilisaatorid)¹. Liikmesriikide meetmed on olnud väga erineva ulatusega, kuid vastavad samas komisjoni hinnangul hästi riikide eelarveolukorra võimalustele majandust mõjutada. Stiimulid on olnud tagasihoidlikumad valdavalt uutes liikmesriikides, kelle eelarveolukorrad on pingelisemad (v.a Tšehhi ja Poola, kelle eelarvetele on kriis väiksemat mõju avaldanud). Struktuurse iseloomuga meetmed on küll kodumajapidamiste ja ettevõtete toetamise kõrval väiksema mahuga, kuid komisjoni hinnangul on need kooskõlas Lissaboni strateegia eesmärkidega (nt tööturu reformid). Balti riikide, Bulgaaria ja Rumeenia võimalused majanduse spetsiaalseks elavdamiseks eelarve kaudu on kõige väiksemad.

Oluline on, et liikmesriigid alustaksid eelarvete konsolideerimist (st ajutiselt planeeritud ja majanduse elavdamiseks suunatud kulude kärpimist) juba 2010. a². Samas on selge, et eelarvete konsolideerimise kiirus ja ulatus saab olema liikmesriigiti erinev. Nendes liikmesriikides, kus eelarvepositsiooni olukord seda võimaldab (nt võlakooormus pole oluliselt kasvanud või majandus pole ulatuslikult halvatud), võib meetmete tagasipööramine olla ka aeglasem. Seega peaksid eelarvekärped keskpika eelarve-eesmärgi saavutamise nimel olema järk-järgulised, et vältida liigseid fiskaalpoliitilisi šokke, ja sõnumid avalikkusele usaldusväärsed ning realistlikud.

Eesti majanduspoliitilise peaesmärgi – euroalaga liitumise – valgusel on esmatähtis konvergensikriteeriumite täitmine, mille tõttu täiendava eelarveimpulsi andmise võimalus on Eestis väga piiratud. Eelarvedefitsiidi vähendamiseks on vastu võetud kulusid vähendav lisaelarve (eelarvet vähendati kokku ca 3% SKPst). Samal ajal on valitsus otsustanud rakendada

---

¹ Lisaks antud meetmetele on ka märkimisväärses matus nõ bilansiväliseid meetmeid, mis defitsiiti ei suurenda, kuid kasvatavad võlakooormust (põhiliselt kapitalisüstid finantssektorisse). Kokku on tänaseks riigi raha finantssektori päästmisse pandud ca 6% EL SKPst, millele lisanduvad kaudsed kohustused (garantiid jm), mis otseselt täna defitsiiti ja võlga ei mõjuta: 19% EL SKPst.

² Komisjon prognoosib majanduskasvu taastumist juba 2010.a.

riigi tugipaketi eksportivate ettevõtete finantseerimisprobleemide leevendamiseks laenu- ja ekspordigarantiide ning täiendavate laenude näol kogumahas ca 2% SKPst. Lisaks keskendumise tööturu paindlikumaks muutmisele ja töötajate ümberõppele, tööturu seadusandluse reform rakendatakse kiiremini, kui algselt planeeriti. Valitsus on otsustanud rahastada rohkem kui 4% ulatuses SKPst investeeringuid transpordi-, keskkonna-, tervishoiu-, ning hariduse infrastruktuuri kaasaajastamiseks seni kavandatust oluliselt kiiremini (tuues pikaajalised plaanid aastatesse 2009 ja 2010). Eesti ei poolda lühiajaliste maksupoliitiliste meetmete kasutamist, peame tähtsamaks maksukeskkonna stabiilsust ja vastavust pikaajalistele majanduspoliitilistele eesmärkidele.

G20 tippkohtumine 2. aprillil

Suurbritannia peaminister Gordon Brown G20 praeguse eesistujana teeb ülevaate eelseisva kohtumise ettevalmistustest, lõplikud EL seisukohad kohtumiseks on kavas heaks kiita 19.-20. märtsi ülemkogul. Suurbritannia ettepanekute kohaselt tuleks G20 kohtumisel käsitleda järgmisi küsimusi: tegevused globaalse majanduse stimuleerimiseks, IMF vahendite suurendamine, laenuotused, proteksionismi vältimine ja Doha arenguvooru lõpetamine, finantsregulatsioonide reform, rahvusvaheline varase hoiatuse süsteem ja IMFi tugevam roll, rahvusvaheliste finantsinstitutsioonide (IMF, Maailmapank) reform, arenguabi suurendamiseks võetud kohustustest kinnipidamine. Suurbritannia on esitanud ka oma ettepanekud, mida EL tasandil on vaja täiendavalt kokku leppida, enamus küsimusi on mitteametliku ülemkogu ja 19.-20. märtsi ülemkogu päevakorras.

Eesti seisukohad:

- Toetame majanduse elavdamise meetmete rakendamist käesolevas erakordses olukorras. Soovime Euroopa majanduse elavdamise kava raames komisjoni esitatud ettepanekute 5 miljardi euro eraldamise kohta energiaühenduste ja lairiba infrastruktuuri arendamiseks kiiret vastuvõtmist ja rakendamist.
- Majandust elavdavate meetmete rakendamisel tuleb jääda stabiilsuse ja kasvu pakti raamistikku. See on väga oluline turgude usaldusväarsuse säilitamiseks kogu EL suhtes. Peame väga oluliseks, et ülemäärase defitsiidiga liikmesriigid võtaksid selgeks eesmärgiks strateegiate koostamise puudujäägi alla 3% viimiseks ning keskpika eelarve-eesmärgini jõudmiseks.
- Eesti on seisukohal, et meetmed, mis võetakse nii EL kui liikmesriikide tasandil peavad olema kooskõlas siseturu toimimise aluspõhimõtetega ning arvestama piiriüleste mõjudega.
- Tähtis on hoiduda proteksionismi levikust EL-s ja globaalselt. Maailmamajanduse (eelkõige vabakaubanduse) piiramine muudab majandussurutisest väljumise pikaajaliselt väga keeruliseks.
- Tööstuste ja ettevõtete toetamine peab vältima turumoonutuste teket, olema tõhus, suunatud uute turgude otsimisele ning rakenduma eelkõige tulevikus konkurentsivõimeliste majandusharude suhtes.

- Tänapäevases majandusolukorras peame eriti oluliseks majanduse struktuursete ümberkorralduste jätkamist. Tähelepanu tuleb pöörata ka sellistele struktuursetele sammudele, mis eelarvekoormust ei põhjusta, nagu halduskoormuse alandamine, turgude liberaliseerimine ja paindlikumaks muutmine.
- Tööhõive suurendamiseks ning töökohtade kaotamise vältimiseks ja piiramiseks on väga oluline toetada tööturu paindlikkust ja lasta vajalikel kohandumistel toimuda ning pöörata tähelepanu töötajate ümberõppele.
- Finants- ja pangandussektori abipakettide väljatöötamisel ja rakendamisel tuleb arvesse võtta mõju finantsgrupi kapitalile ja likviidsusele tervikuna ja arvestada pangagrupi tervikvajadusi, mitte vaid üksikuid väljavalitud grupi liikmeid liikmesriigiti.
- Põhimõtteliselt toetame de Larosière töögrupi soovitusi piiriüleste finantsjärelvalvesüsteemide tõhustamiseks. Peame sealjuures oluliseks kodu- ja vastuvõtjariikide tihedat koostööd, mis arvestaks vastuvõtjariikide huve.
- Eesti toetab EL ühtset raamistikku probleemvarade määratlemiseks ja hindamiseks, pidades seda vajalikuks üleeuroopalise õiglase konkurentsi toimimiseks ja pangandussektori usaldusväärse taastamiseks. Samas on vajalik säilitada piisav paindlikkus, et võimaldada pangagrupi sees arvesse võtta riigispetsiifilisi asjaolusid.